

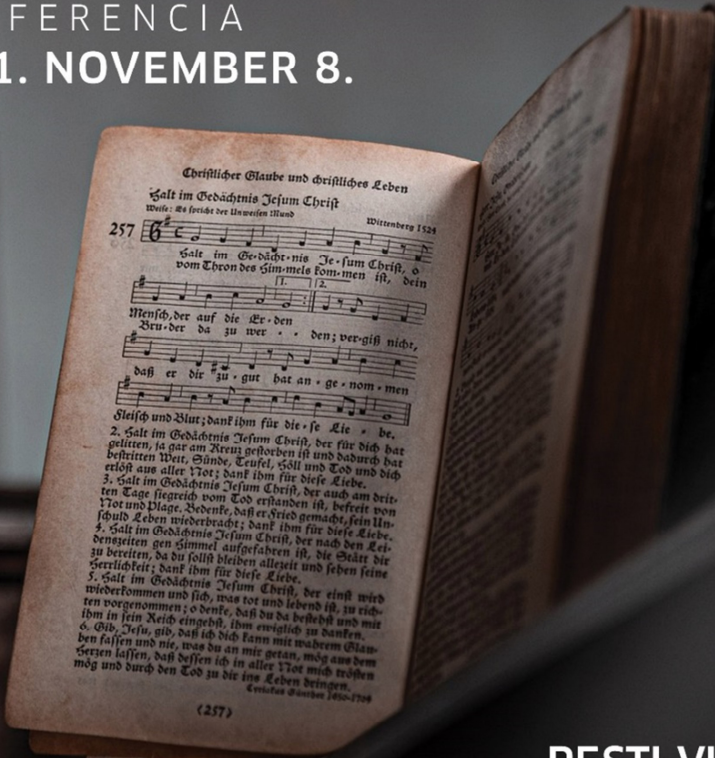

Magyar Művészeti Akadémia
Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

Az egyházzene története

IN MEMORIAM DOBSZAY LÁSZLÓ

KONFERENCIA
2021. NOVEMBER 8.

PESTI VIGADÓ

a Magyar Művészeti Akadémia székháza

Az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet a

intézménye.

Előszó

A konferencia – amely egy tervezett sorozat első része – arra tesz kísérletet, hogy a meghívott kutatókkal felvázolja a magyar egyházzene-történet korszerű eredményeit. Négy alapvető kutatási terület kap kiemelt hangsúlyt: a magyar egyházzene-történet historiográfiája (pl. Dobszay László munkássága); a liturgiai változások eszmetörténete (pl. az új református énekeskönyv elméleti vitái); az 1949 előtt virágzó magyar egyházzenei alkotói életutak rekonstrukciója (pl. Bräuer Ferenc, Buchner Antal, Gárdonyi Zoltán); valamint a kortárs egyházzenei életutak (pl. Szokolay Sándor, Csemizcky Miklós, Gyöngyösi Levente).

Az MMA MMKI égisze alatt három évre tervezett kutatás- és konferenciasorozatra zenetörténészeket, elméleti felkészültségű egyházzeneészeket és aktív zeneszerzőket hívunk meg, akik egy-egy témát elemeznek végig. A négy kiemelt terület jelentőségét az adja, hogy először indul összehangolt kutatás az egyházzene négy szférájában és a teljes Kárpát-medencére kiterjesztve. Így alakítható ki egy korábban csak részleteiben ismerhető teljes értékű egyházzene-történeti térkép.

A kutatás jellege végig ökumenikus és a felekezetek zenei szókasrendjéről elinduló párbeszéd jellemzi. Utóbbira azért van szükség, mert a felekezetek közötti párbeszéd időről időre elindult, de az eltérő zenei hagyományokról szóló közös beszélgetésre, főként tudásátadásra eddig nem került sor. Így sikerülhet összeállítani a magyar zene történetében első ízben a felekezeteken átfelölő egyházzenei kánont, amelyben többek között Kodály Zoltán, Árokháty Béla és Lisznyai Szabó Gábor művei együtt szerepelnek.

Az akadémiai tekintetben is elhanyagolt komplex terület, az egyházzene-történet korszerű áttekintése számos kutatót indított arra, hogy csatlakozzon a munkához. Így az LFZE Egyházzene Tanszéke és a Magyar Református Egyház Egyházzene Bizottsága, valamint a PTE, a SZE, a DE és az erdélyi magyar egyetemek több oktatója az MMA MMKI-val közösen lát neki a feladatnak.

Windhager Ákos

Program

- 10.00 – 10.10   Köszöntő
- 10.10 – 10.30   *Hermann Szabolcs*: A Szatmári Római Katolikus Egyházmegye népénekeinek gyűjteménye: *Téged, Isten, dicsérünk*
- 10.30 – 10.50   *Cselényi István Gábor*: A magyar görögkatolikus énekek eredete és logikája (Speidl Bianka előadásában)
- 10.50 – 11.10   *Szabó Balázs*: Ó és új: Gárdonyi Zsolt művészete
- 11.10 – 11.30   *Draskóczy Balázs*: Draskóczy László, a református egyházzene hűségese alkotómunkása
- 11.30 – 11.50   *Kiss Eszter Veronika*: Kodály Zoltán és Dobszay László öröksége a Szent Család-templom mindennapi egyházzenei gyakorlatában
- 11.50 – 12.10   Szünet
- 12.10 – 12.30   *Farkas Domonkos*: Mi a „Dobszay-gregorián”?
- 12.30 – 12.50   *Juhász Zsuzsa*: A ferencesektől a hetednapos adventistákig – Murányi Róbert Árpád, a zenetörténész és az egyházzeneész
- 12.50 – 13.10   *Fehér Anikó*: Koudela Géza, az 1938-as budapesti Eucharisztikus Kongresszus himnuszának szerzője

- 13.10 – 13.30 *Horváth Ágnes: Liszt-barát karnagyok a pesti Belvárosi főtemplomban/1. – Bräuer Ferenc*
- 13.30 – 13.50 Szünet
- 13.50 – 14.10 *Dobszay Ágnes: A felsőfokú egyházzenei képzés 1990 után: lehetőségek és feladatok*
- 14.10 – 14.30 *Horváth Márton Levente: Misék a XX. század középső harmadában*
- 14.30 – 14.50 *Németh Kira Gabriella: A múlt és a múlthatatlan – Csemiczky Miklós De profundisának dimenziói*
- 14.50 – 15.10 *Bódiss Tamás: Az új magyar református énekeskönyv ökumenikus és európai kontextusban*
- 15.10 – 15.30 *Windhager Ákos: Missa Pannonica – Kovács Zoltán és James MacMillan miséinek tanulságai*
- 15.30 – 15.40 Kérdések, hozzászólások, zárszó

Absztraktok

Hermann Szabolcs
karmester, egyházzenesz

A Szatmári Római Katolikus Egyházmegye népéneke- inek gyűjteménye: *Téged, Isten, dicsérünk*

Az előadó gyerekkora óta gyűjti az olyan egyházi népénekeket, amelyek az idők folyamán kimaradtak a különböző római katolikus énektárakból.

2017 végén a *Téged, Isten, dicsérünk* orgona- és énekeskönyvben kiadták a Szatmári Egyházmegyében gyűjtött hagyományőrző népénekeket. A gyűjtés során az előadó több mint 500 énekkel találkozott, néhány közülük szatmári „specialitás”, csak ott ismerték, néhányat pedig Magyarország templomaiban is énekelnek. Ezek közül 120 éneket választott ki, esetenként javított és írt rá orgonakíséretet. Így született meg a *Téged, Isten, dicsérünk* orgona- és énekeskönyv.

A gyűjtési munka továbbgondolása és egyben hiánypótlás a Szent István király kompozíciókat tartalmazó kottás kiadvány, amely Magyarország első királyának, Szent István királynak a tiszteletére íródott, és a Szent István király énekek, kompozíciók számát hivatott bővíteni. Az előadás a *Téged, Isten, dicsérünk* orgonakönyvet és a *Szent István király* kottás kiadványt mutatja be.

Cselényi István Gábor
nyugalmazott görögkatolikus parókus, az esztergomi Pázmány Péter Katolikus Egyetem professor emeritusa

A magyar görögkatolikus énekek eredete és logikája

A Magyar Görögkatolikus Egyház igen fiatal, idén 133 éves, tudniillik 1912-ben jött létre a Hajdúdorogi Egyházmegye. Egyházunk énekanyagáról köztudott, hogy mind szöveg, mind dallam tekintetében a kárpátaljai görögkatolikusok (a ruszinok) liturgikus énekeit örököltük. Azt azonban már kevesen tudják, hogy ezek a kárpátukrán és egyáltalán szláv dallamok milyen előzményekre mutatnak vissza. A liturgiai és zenei kereteket a görög egyháztól örököltük, amelyek tovább mutatnak szír–hellén előzményekre, ezek pedig a zsinagógai zsidó liturgiára. Az első évezredből örököltük az ún. tetrachordos rendszert, amely egymásra épülő tetrachordokat foglal magába, ezekből sajátos hangsor épül fel, amely még nem H-t, hanem B-t tartalmaz. Másik alapelem az Oktoéch, a nyolchangú énektár, amely eredetileg modális skálákat feltételez, de a tetrachord-rendszeren belül. Ennek nyomai mind a mai napig megtalálhatók énekeinkben. Az előadás ezeket az alapelemeket veszi sorra.

Szabó Balázs

zenetörténész, a Széchenyi István Egyetem Művészeti Kar egyetemi docense

Ó és új: Gárdonyi Zsolt művészete

A Gárdonyi-család: a Kodály-tanítvány zeneszerző és zenetörténész Gárdonyi Zoltán, valamint fia, a Németországban élő Gárdonyi Zsolt szerteágazó munkássága évtizedek óta meghatározó jelentőségű a magyar református egyházzene XX. századi történetében. Kompozícióikkal, zenetudományi és zeneelméleti kutatásaikkal, valamint pedagógiai tevékenységükkel döntő mértékben járultak hozzá ennek a XX. század második felében mostoha sorsra ítélt területnek először túléléséhez, majd az ezredfordulóhoz közeledve annak a modern zene főáramát követő fejlődéséhez.

Az előadás a 2021-ben 75. születésnapját ünneplő Gárdonyi Zsolt életművének tükrében a zeneszerző, az orgonaművész és a zeneelmélet-tudós ritka szintézisét megvalósító életpálya tanúságait mutatja be, az évszázados múltra visszatekintő német protestáns orgonistagyakorlat és a Kodály és Bartók által fémjelzett magyar zeneszerző-iskola találkozásából származó egyéni vonások vizsgálatával.

Draskóczy Balázs
gimnáziumi ének-zene és
hittantanár

Draskóczy László, a református egyházzene hűségese alkotómunkása

Nagy művészek élete sokszor már a kortársak számára is világosan elkülönülő időszakokra osztható. Ha Draskóczy László

életművét ennek nyomán „népies” és „egyházias” korszakra osztanánk, akkor valószínűleg tévúton járnánk. Igaz ugyan, hogy fiatal felnőttként mintegy évtizeden keresztül a Honvéd Művészegyüttes és a Bihari Táncegyüttes mellett dolgozva olyan népzenei ihletésű műveket komponál, melyek közül több ma is nagy népszerűségnek örvend. Ám visszatekintvén, ez az időszak mégis inkább az előkészület éveiként aposztrofálható. Nem mintha nem lennének az akkor írt művek is kiforrott alkotások, de alkotójuk itt még nincs az igazi helyén.

Az előadó arról a Draskóczy Lászlóról szeretne beszélni, aki – immár helyét megtalálva – egyházzenei műhelyek oszlopa, vagy épp megalapítója. Arról a Draskóczy Lászlóról, aki tanárként zenészek sokaságának pályáját indítja el, vagy lesz számukra meghatározó tanáregyeniséggé. Arról, aki orgonista-kántorként egy gyülekezetet, és aki himnológusként az általa írt tanulmányokon vagy közreműködésével szerkesztett énekeskönyveken keresztül az egész református népet tanította énekelni Istent dicsőíteni. Aki zeneszerzői tudását ezek szolgálatába állítva fáradhatatlanul munkálkodott azon, hogy az Istennek szóló zenei áldozat minél tökéletesebb legyen.

Kiss Eszter Veronika
okleveles muzikológus

Kodály Zoltán és Dobszay László öröksége a Szent Család-templom mindennapi egyházzenei gyakorlatában

Az előadást azt a folyamatot mutatja be, amely Kodály Zoltán és később Dobszay László

Szent Család-templombeli személyes tevékenységéből sarjadt ki. A templom a XX. század elején épült fel a Terézvárosban. Jelentős plébániává a két világháború között vált, egyházzenei hírnevét pedig annak köszönhető, hogy a később róla elnevezett köröndön lakó Kodály Zoltán is ebbe az egyház-községbe kezdett járni. Az épületet 1945-ben bombatalálat érte. A helyreállítás költségeinek nagy részét Kodály maga fizette. Az itteni egyházzenei munkát élete utolsó éveiben is fontosnak tartotta, így számos saját kottája található a mai napig a plébánia kottatárában. Később Dobszay László csatlakozott az egyház-községhez, s örömmel fedezte fel, hogy a kutatásainak gyakorlati leképzéséhez építkezhet az élő kodályi hagyományra. Itt indította el az első gregorián scholáját, amely a vasárnapi miséken működött közre. Tőle egyik tanítványa, majd munkatársa, Soós András zeneszerző-egyházzene-sz vette azt át. A templom hívei között – már Kodály idején is, de főként Dobszay munkássága idején – nagy számban voltak a zenészek, így állandósult a magas színvonalú zenei élet. A hívek közül kikerülő zenészek szép számmal játszanak ma is régizenei együttesekben. A számos ismert muzsikusközül a Kodály–Dobszay-hagyományt őrzi és vitte tovább többek között korunk keresett régizenei énekese is, Hegyi Barnabás, aki jelenleg a Mátyás-templom

karnagya. Az előadó maga is a Szent Család-templomban szerezte első gregorián tapasztalatait, majd a plébánia egykori schola- és kórusvezetője volt.

Farkas Domonkos

egyházzenesz, a Gödöllői
Premontrei Apátság zenei
vezetője

Mi a „Dobszay-gregorián”?

Dobszay László (1935–2011) a hatvanas évektől kezdve haláláig intenzíven foglalkozott a katolikus egyházzene megújításával elméleti és gyakorlati síkon egyaránt. Hagyatékában 2300-nál is több általa készített, magyar nyelvű gregorián ének maradt fenn. Ezek 60%-a nyomtatott kiadványokban is megjelent, és jó néhány (pl. *Ízleljétek és lássátok*, *Missa mundi*) mára országosan elterjedt.

A hetvenes évek elején az új tételek körül heves vita bontakozott ki, amely máig megosztja a magyar egyházzenei életet. Egyesek az évezredes gregorián hagyomány rongálását, mások annak szerves folytatását vélték felfedezni benne. De hogyan értékelhető ma, fél évszázad távlatából ez az egyházzenei reform? Milyen hatások alakították? Hiteles vagy önkényes? Hogyan válhatott kísérletből megkerülhetetlen tényezővé?

Az előadó a teljes anyag összehasonlító zenei vizsgálatából származó megfigyeléseit szeretné megosztani, amelyekből felsejlik, hogy az új énekekben meddig tart Dobszay, és hol kezdődik a gregorián.

Juhász Zsuzsa
muzikológus, karnagy

**A ferencesektől a heted-
napi adventistákig –
Murányi Róbert Árpád, a
zenetörténész és az
egyházzenesz**

Murányi Róbert Árpád
(1924–2002) az Országos
Széchényi Könyvtár Zenei
Gyűjteményének munka-

társaként jelentős forráskutatásokat végzett és számos kottakiadvány közreadója volt. Tudományos munkái széles zenetörténeti időszakot ölelnek fel, de kiemelt helyen áll a Bártfai Gyűjtemény vizsgálata és a ferences rend zenei hagyományainak kutatása. Kevésbé ismert azonban, hogy Murányi egyházzeneszként is működött a Hetednapi Adventista Egyházban. Kórusvezetőként, orgonistaként meghatározó egyénisége volt az adventista zenei életnek a negyvenes évektől kezdve, az 1964-ben megjelent Hitünk Énekei szerkesztőjeként pedig az általa gondozott szövegekkel, dallamokkal és 230 ének harmonizációjával a mai napig meghatározza az egyház klasszikus zenészeinek ízlését és zenei gondolkodását. Halálának 20. évfordulójához közeledve az előadó szeretné a nevét ismertebbé tenni és a kutató portréját az egyházzeneszével kiegészíteni.

Fehér Anikó

karnagy, népzenekutató,
az MMA MMKI megbízott
kutatója, a Nemzetközi
Kodály Társaság elnökségi
tagja, a KÓTA Népzenei
Bizottságának elnöke

Koudela Géza, az 1938-as budapesti Eucharisztikus Kongresszus himnuszának szerzője

Az 1938-ban Budapesten megrendezett 34. Nemzetközi Eucharisztikus Világkongresszus himnuszának szerzője dr. Koudela Géza (1894–1939) volt, a szöveget a jezsuita Bangha Béla írta. Koudela síremlékén, amely a Farkasréti temetőben található, a himnusz első sorának szövege látható: „Győzelemről énekeljen napkelet és napnyugat”.

Most, az ismét fővárosunkban megrendezett kongresszus apropóján érdemes megemlékezni erről a kevesek által ismert szerzőről, egyházi szakemberről. Koudela Kalocsán született, ott is szentelték pappá. Harminchárom éves korában a budapesti Egyetemi templom egyházzenei igazgatójává nevezték ki. Rendszeresen orgonált Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök konferenciabeszédeire, akit mindig is példaképének tekintett. Később a Katolikus Népénektár Bizottság elnöke lett, közben egy zenepedagógiai folyóirat társszerkesztője. Két évig Rómában tanult, hazajöve a Zeneművészeti Főiskolán az akkor elindult egyházzenei fakultáson tanított.

Élénk társadalmi életet élt, a Magyar Rádió helyszíni közvetítéseinek műsorvezetője is volt, láttató, lelkesítő erővel beszélt. A politikai szereplés sem állt távol tőle, a rövid életű Nemzeti Egység pártjának is jelöltje lett. Több énekes- és

imakönyvet szerkesztett és a bevezetőjüket is megírta, mindannyiszor lelkesen, buzdítóan.

Tehetségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a 83 évvel később újra Budapesten megtartott kongresszus ismét az ő dallamát vette himnuszául, igaz, új köntösben és újszerű előadásmóddal, de ugyanezt hallhattuk. Koudela életműve ezenkívül is rejt még titkokat, munkásságával érdemes foglalkozni.

Horváth Ágnes

az Eötvös Loránd Tudományegyetem egyetemi tanársegéde, a Liszt Ferenc Zeneakadémia tudományos munkatársa

Liszt-barát karnagyok a pesti Belvárosi főtemplomban/1. – Bräuer Ferenc

Közismert, hogy a pesti Belvárosi templom kiemelt szerepet töltött be Liszt életében. A templom és a hozzá tartozó plébániaépület Liszt hazai egyházzenei működésének fő színterét jelentette. Pesti tartózkodásai alatt számos művét vezényelte itt (többek között a *Missa Choralis*t és a *Magyar Koronázási misét*), és a templom karnagyaival szoros barátságban állt. A templom Liszt-barát karnagyaival életműve azonban – Liszttel való kapcsolatuk és a fővárosi zenei életben betöltött jelentős szerepük ellenére – kevésbé ismert és kutatott. Az előadás egy három részből álló sorozat első része, mely elsőként Bräuer Ferencet mutatja be, aki a század középső harmadában (1839–1871) volt a templom karnagya. Ismerteti Liszttel való együttműködését, valamint lényegre törő összefoglalást ad sokoldalú tevékenységeiről (karnagy, zeneszerző, zenedei aligazgató,

zongoraművész és tanár), hozzájárulva a XIX. század magyar zenetörténetéről kialakítandó kép teljesebbé tételéhez.

Dobszay Ágnes

a Liszt Ferenc

Zeneakadémia

Egyházzene Tanszékének

tanszékvezető egyetemi

tanára

A felsőfokú egyházzenei képzés 1990 után: lehetőségek és feladatok

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen (1988 óta folyó előkészületek után) az 1990–1991-es tanévben indult újra az 1948-ban megszüntetett egyházzenei képzés.

Az újjáéledő tanszék nemcsak jogutód, hanem szellemi utód is kívánt lenni, de természetesen a közben eltelt 40 év történelmi, zenei, pedagógiai, liturgiai változásait is figyelembe kellett venni. Az újjáalakuló tanszéknek az új körülményekre és lehetőségekre is fel kellett/kell készítenie hallgatóit. Ennek megfelelően fogalmazta meg céljait és tárgyait: a képzésnek olyan sokoldalúnak kell lennie, a hallgatóknak olyan széles körű liturgikai, zenei, repertoárismereti, módszertani, pedagógiai tudást kell szereznükhöz, hogy a jelenlegi nehéz helyzetben is önállóan, jó szakmai lelkiismerettel tudjanak döntéseket hozni, az egyházzene bármely területén is dolgoznak.

Az elmúlt több mint 30 év tapasztalatai azt mutatják, hogy az újjáalapítás idején megfogalmazott alapelvek időtállóak, ma is ugyanúgy érvényesek, mint akkor, ezért azokat változatlan formában kívánják fenntartani. Ugyanakkor az időközben megváltozott igényeket és lehetőségeket figyelembe véve a

képzési területeknek a változatosabb kombinációjával többféle életpályára készítenék fel hallgatóinkat mind a napi gyakorlat, mind a kutatások terén.

Az egyházzenei felsőoktatásban a tudományos, a művészi és a gyakorlati szempontok egyensúlyára kell törekedni. Ezek megvalósítása a tanárok közötti folyamatos és gyümölcsöző konzultációval, a közös hangversenyek, liturgikus alkalmak, projektek, publikációk és konferenciák szervezésével történhet meg. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszéke ezt kívánja folytatni és bővíteni. Azt remélik, hogy ebben társakra találunk más egyetemeken, iskolák, intézmények, templomok (egyházi vezetők) körében, s ezzel hozzájárulhatnak a magyar egyházzene színvonalának javulásához.

Dobszay László írta 1975-ben: „Az egyházzene állapota az egyház liturgikus állapotának tükrözője, az pedig az egyház egész lelki állapotát jellemzi.” Kívánjuk, hogy az egyházzene állapotának javulása járuljon hozzá a liturgia és az egész egyház lelki felemelkedéséhez.

Horváth Márton

Levente

zeneszerző, orgonaművész,
a Liszt Ferenc Zeneakadémia Egyházzene Tanszékének egyetemi adjunktusa, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakgimnázium zeneszerzéstanára

**Misekompozíciók
Magyarországon az
1950-es években**

Az előadás arra keresi a választ, vajon kik voltak azok a zeneszerzők, akik a kommunista diktatúra legsötétebb éveiben a mise műfaját választották, és vajon műveik megírásának háttérében milyen motivációk állhattak. Bevezetésképpen utal a Bárdos Lajos és köre által fémjelzett Magyar Kórus Kiadóvállalat tevékenységére, amely 1930 és 1950 között működött, és a magyar egyházzene egyik prosperáló időszaka kötődik nevéhez. Röviden bemutatja Lisznyay Szabó Gábor életpályáját, akinek idén ünnepeljük halálának 40. évfordulóját, valamint a kor egyik legjelesebb zeneszerzőjének, Lajtha Lászlónak a miséit: ebben az időben írt műveiken egyértelműen érződik a diktatúra rettegésének lenyomata. Az 1956-os forradalom 65. évfordulója apropóján megemlékezünk azokról a zeneszerzőkről, akiket a történelmi események mise komponálására inspiráltak: Károlyi Pálról, az idén elhunyt Soproni Józsefről, Vincze Ottóról és Hidas Frigyesről. Végezetül az előadó megvizsgálja a kor jellegzetes zenei stílusait, hangütéseit és azt, hogy ezekhez képest hoz-e újat az ötvenes évek miseíróinak hangja.

Németh Kira Gabriella
a Liszt Ferenc Zeneművészet
Egyetem muzikológia
szakos hallgatója, a Figaro
társfőszerkesztője

**A múlt és a múlhatatlan:
Csemiczky Miklós *De profundis*
ának dimenziói**

Az első világháború százéves évfordulójának méltó megemlékezését jelentette az a két estén átívelő, „*Mikor megyek Galícia felé...*” címet viselő hangverseny, amelyet 2015 novemberében

rendeztek meg a Nemzeti Színház dísztermében, és amelyből később koncertfilm is készült. Az ekkor bemutatott kortárs kantátákat kifejezetten erre az alkalomra rendelte a Honvéd Férfikar az úgynevezett Magyar Ötök tagjaitól; az együttes művészeti vezetője, Strausz Kálmán pedig azzal az ötlettel állt elő, hogy a szerzők által külön-külön megírt kompozíciók végső soron egyetlen koherens, nagyszabású és sokrétű, filmvetítéssel és irodalommal gazdagított összművészeti alkotás egy-egy tételeként funkcionáljanak.

Az előadás a produkció közepén helyet foglaló Csemiczky-darab, vagyis a 129./130. zsoltár egyik legfrissebb, latin nyelvű megzenésítésének keletkezési körülményeit, háborús tematikához és bibliai szöveghez való viszonyát vizsgálja, kitérve a feltételezett jelentésrétegek kifejezéséhez leginkább hozzájáruló zeneszerzői megoldásokra. Mivel a többszerzősség, illetve a világi és szakrális tematika összeütköztetése megkerülhetetlenné teszi az intertextualitás kérdéskörét, így az előadó célja a lehetséges értelmezési kontextusok (a hangverseny, a kortárs magyar zeneszerzés, a közelmúltbeli *De profundis*-feldolgozások) analízisén keresztül feltárni azt, hogy a mű mennyiben tud egyszerre reflektálni a múltra és közvetíteni a kereszténység örök érvényű megváltásüzenetét, valamint hogy mindez milyen mértékben minősülhet hitelesnek a XXI. századi befogadói szemszögből nézve.

Bódi Tamás

a Magyarországi Református Egyház egyházzenei vezetője, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszékének tanára, a Kálvin téri református templom orgonistája

Az új magyar református énekeskönyv ökumenikus és európai kontextusban

A reformáció századában megjelent magyar protestáns énekeskönyvek anyagában már felfedezhetők a wittenbergi reformáció énekei, később azonban e téren is egyre határozottabban szétvált a helvét és az augsburgi irányú egyházak fejlődése. Míg a XVII. század végétől az evangélikus énekeskönyvekben egyre több németből fordított korál jelenik meg, a református énekeskönyvek énekanyaga igen belterjessé vált, azok dallamvilága a XIX. században főleg a genfi zsoltárkönyv dallamaira korlátozódott. A XIX–XX. század fordulóján szinte ellenhatásként jelentős mennyiségű – angol és német eredetű – idegen ének terjedt el a különböző missziós mozgalmak révén. Az 1948-as énekeskönyv egyrészt tudatosan bővítette a repertoárt a reformátusoknál még mindig ismeretlen korálok világa felé, másrészt befogadta az angol és a francia egyházi énekirodalom nálunk már elterjedt tételeit, de olyan dicsőretekkel is gazdagította a gyűjteményt, melyek révén a régi és az újabb európai énekek legjava került be az énekeskönyvbe. A 2021-es új református énekeskönyv szerkesztésénél különösen fontos szempont volt, hogy a hazai testvéregyházakkal énekelhető közös repertoár bővüljön, de a protestáns világkeresztyénség további fontos énekei is énekelhetők legyenek magyar nyelven. Az előadás ennek részleteit fejti ki.

Windhager Ákos

művelődéstörténész, az MMA MMKI tudományos munkatársa, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem óraadó oktatója

Missa Pannonica – Kovács Zoltán és James MacMillan miséinek tanulságai

Kovács Zoltán *Missa Pannonicája* (2018) és

James MacMillan *European Requiemje* (2015) a kortárs szakrális – és hangsúlyosan: katolikus – egyházzene egy-egy jellegzetes alkotása. Mindkettő olyan, a hagyományos liturgia által alkalmazott szöveget, dramaturgiát és műfajt (~koncertmise) alkalmaz, amely révén az elmúlt 150 év bármely pillanatában születhetett volna. Kulcstrópusuk a szinekdoché, divatos szóval: a fraktál. Mindkét szerző a stílust, a szöveget és az idézeteket tekintve az egyetemességet (a katolikus szó eredeti jelentését) jelenítette meg. A másik oldalon mégis mindketten egy-egy szűkebb pátriát jelöltek meg a címben (Pannónia, Európa) anélkül, hogy más módon hangsúlyoznák a helyi jelentőséget. Mit jelent a két címben szereplő helyszín? Közéleti, művelődési vagy történelmi hivatkozás-e, vagy csupán jelentést teremtő rájátszás két kiürült fogalomra? Miként oldható fel a XXI. század elején az eseti, az egyedi és a helyi, valamint az örök, az általános és az egyetemes. MacMillan zenéjében a fraktál-szerűség a hangzásban is erősen érződik. Igaz, a művet mégsem ebből a szempontból közelítették meg, hanem a Brexithöz való viszonyából, noha előtte készült. Kovács Zoltán pedig ahhoz a kortárs szakrális zenei hagyományhoz csatlakozott nyíltan, amely kisebb helységeket emel be a zenetörténetbe (ld. Soproni József: *Missa Scarbantiensis*, Szokolay Sándor: *Missa Pannonica*, Terényi

Ede: Csíksomlyói *Stabat mater*). Tisztelgés a mesterek előtt vagy ragaszkodás a hagyományhoz, esetleg az *homage-k* fraktáljára épített új szerkezet? Más kérdés, hogy a rendszeres koncertre járóknak azonban nem a felsoroltak, hanem a régebbi alkotások, az *Esztergomi*, a *Szekszárdi* és a *Szegedi mise*, vagy éppen a *Budavári Te Deum* jut eszébe. A cím szükségképpen játékba hívja azokat is. Az előadás a két új szakrális zene eszmetörténeti olvasatát nyújtja, valamint rámutat azokra a zenei folyamatokra, amelyekre építkezve idézik meg az egyediben az egyetemeset.

JEGYZET

Dotted lines for note-taking.

JEGYZET

A series of 26 horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

JEGYZET

A series of 25 horizontal dotted lines for taking notes.

JEGYZET

A series of 25 horizontal dotted lines for taking notes.

JEGYZET

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

MEGJELENT

MMA-MMKI.HU